

(Online) Bijeenkomst organisatoren van lokale herdenkingen en vieringen
6 november 2021

Graag wil ik beginnen met het bedanken van Jeroen Overbeek, sinds jaar en dag het gezicht van deze mooie bijeenkomsten. Dank je wel Jeroen! Ik heb je al een paar keer in deze rol mee mogen maken, de laatste keer bij de heropening van Nationaal Monument Kamp Vught. Ook toen deed je dat fantastisch, en dat doe je dan toch zomaar.

En dat geldt eigenlijk ook voor u, want niets is vanzelfsprekend. U bent zo bij elkaar de *fine fleur*, de harde kern van herdenken en vieren, van 4 en 5 mei. En daar zijn wij u – en dan zeg ik dat namens de staf van het Nationaal Comité 4 en 5 mei en de collega's in het comité - enorm dankbaar voor. Ik mag tot u spreken als nieuwe voorzitter, maar ik zie Petra van Zuijlen ook, onze nieuwe penningmeester en bestuurslid Jos Coumans.

Fijn dat we weer bij elkaar kunnen komen, al voelt het natuurlijk toch nog, alhoewel hybride, een beetje gemankeerd. En we zijn er nog niet van af. Corona is natuurlijk iets wat ons is overkomen en misschien helpt het ons ook wel om weer eens even na te denken over wat wezenlijk van belang is. Ik kom daar zo op terug.

We hebben inmiddels geleerd hoe we dit soort bijeenkomsten hybride kunnen organiseren en iedereen moet daar zijn weg in vinden. Op de universiteit waar ik werk maak ik dat elke dag mee. Gelukkig mogen de studenten weer komen. Die leven daarvan op en kunnen eindelijk weer studeren zoals het hoort. Maar goed, we weten sinds vorige week ook dat we prudent moeten blijven en dat het nog niet zonder meer allemaal kan zoals het ging.

Ik vind het heel bijzonder om hier te mogen staan. In de nieuwe rol als voorzitter van het Nationaal Comité. Waarbij ik natuurlijk wel zeg dat ik het comité in die zin al heb leren kennen. In 2008 mocht ik de 5 mei-lezing houden. Daar kom ik straks ook

nog even op terug. Want ik heb destijds een paar dingen gezegd die ik nu, gek genoeg misschien, zonder meer zou kunnen herhalen. Of misschien met een nog wat extra dikke streep eronder.

Mij is gevraagd u welkom te heten, wat ik bij deze zeer van harte doe, ook aan de mensen thuis. Fijn dat jullie er ook zijn. Het is mooi om hier te zijn, maar we voelen ons ook met jullie verbonden, thuis. En ik heb al van Jeroen begrepen dat het ook mogelijk is om op afstand interactief te zijn met de mensen hier in de zaal.

Fijn om hier te mogen staan en u welkom te heten. Graag wil ik ook nog even mijn voorgangster, Gerdi Verbeet, bedanken die natuurlijk midden in coronatijd afscheid heeft genomen. Dat is daardoor ook allemaal een beetje stilletjes gegaan. Ze had een grootster afscheid verdiend zeg ik, want haar focus en *drive*... ik zie u allemaal al knikken, misschien luistert ze wel mee en hoort ze het applaus ook.

En als ze het nu niet hoort dan zal ik haar zeggen: kijk die uitzending even terug. Want ze heeft het echt fantastisch gedaan en we kennen elkaar ook al een hele tijd, nog vanuit de tijd dat ik voorzitter was van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid en zij Tweede Kamervoorzitter was. Ook toen al had zij een inhoudelijk *commitment* aan waar wij samen voor moeten staan. Het herdenken van de slachtoffers en het vieren van vrijheid en telkens scherp blijven op de vraag waarom we dat eigenlijk doen en wat er in onze tijd nodig is om dat beter te doen. Want we willen dat beschermen. Maar een ding weet ik wel, dat je dingen eigenlijk alleen maar goed kunt beschermen als je het ook durft te ontwikkelen. Niet stilstaan, maar elke keer dingen opnieuw durft te doen. En om dat samen te doen.

En ik heb, moet ik u zeggen, in mijn sollicitatiegesprek voor deze functie gezegd dat we nadrukkelijk de verbinding met de lokale en regionale comités moeten versterken. Misschien nog meer dan we al deden, want dat is natuurlijk niet iets wat nu pas begint. Omdat het bijna heilige moment op 4 mei 's avonds op de Dam van ons allemaal is. Van iedereen en van nationale betekenis in de goede zin van het woord. Maar dat kan alleen maar als je in al die provincies, in al die steden en regio's en gemeenten en *communitys* het gevoel hebt dat iedereen erbij is en ook iedereen zijn rol in dat herdenken en vieren heeft. Dat herdenken en vieren ook

heel lokaal is omdat het persoonlijk is en verbonden met de gemeenschappen waarin je leeft.

De jongere mensen die we uitnodigen om mee te komen doen, hebben door corona misschien wel meer dan ooit ontdekt dat vrijheid niet vanzelfsprekend is. Dat er bedreigingen zijn, nu van een heel andere soort dan toen, maar het debat daarover voortdurend aan de gang en nooit klaar. En wij weten als Nationaal Comité dat wij dat alleen maar goed kunnen doen als we verbonden zijn, gesteund door alle lokale en regionale comités.

Dat vinden we niet alleen, maar doen we ook, zoals ook blijkt uit het beleidsplan van het comité dat nog onder mijn voorgangster is opgesteld, maar ik ondersteun het van harte en ook de andere nieuwe leden van het comité doen dat. Het is belangrijk dat we de lokale comités goed in het vizier hebben en samen nadenken over wat nodig is en welke ondersteuning nodig is om de lokale comités toekomstbestendig te houden. Veel vrijwilligersorganisaties zijn echt door Covid geraakt. Van voetbalclub tot lokale herdenkingscomités, je zult daar de komende tijd extra energie in moeten steken. Mensen zijn soms echt een beetje afgedreven van de clubs waar ze warm mee verbonden waren. Dat mag ons eigenlijk niet overkomen.

Juist nu in deze periode, waarin de samenleving heeft gezien hoe kwetsbaar we soms zijn. En misschien ook het inzicht wat is teruggekomen dat je niet alleen kwetsbaar bent, maar samen.

Vrijheid, ja vrijheid is wezenlijk voor ons. Zwaar bevochten op een tiranniek regime in de Tweede Wereldoorlog dat ons indringend heeft doen beseffen dat dat niet de bedoeling is. Dat de mensen in hun waardigheid en in hun wezen werden aangetast. In de discussies over vrijheid zijn we toe aan het moment dat de vrijheid niet alleen van jou is, maar dat je dat altijd beleeft in relatie met anderen. Dat vrijheid er eigenlijk nooit is zonder verantwoordelijkheid en al helemaal niet zonder verbondenheid met anderen. En als ik zeg vrijheid en verbondenheid dan hebben sommigen misschien de neiging om te zeggen: ja, maar is dat niet een tegenstelling, want ik heb toch vrijheid? Ik heb vrijheid en wat we samen doen wil ik

zelf wel bepalen; Nee dat is geen tegenstelling. De vrijheid in relatie tot de anderen is ook geen *zero sum game* zoals sommigen dat zeggen: het is of dit of dat. Nee gek genoeg merk je dat je echt vrijer kunt worden als je het samen goed organiseert en samen beleeft.

Dat zijn ingewikkelde gesprekken en alsjeblieft, laten we die vooral voeren. Wij hebben geen gemakkelijk onderwerp met elkaar. Het onderwerp is misschien nog wel ingewikkelder geworden door alle stevige opinies die er links en rechts en hoog en laag worden geventileerd. En op zichzelf moeten we dat misschien maar vooral omarmen. Want als er stevig over gediscussieerd wordt, is het blijkbaar heel belangrijk.

En aan ons de taak, als Nationaal Comité, met jullie als lokale comités verbonden, om te zorgen dat we dat ook echt samen blijven doen. Want een gesprek voeren is niet alleen maar het ventileren van wat ik vind en dan vervolgens niet geïnteresseerd zijn in wat de ander terugzegt. Echt tolerant zijn is het ook kunnen verdragen van het feit dat niet iedereen meteen hetzelfde denkt, of sterker nog, dat dat ingewikkeld blijft. Maar wat nooit mag ophouden is die discussie en dat soort moeilijke gesprekken in verbondenheid met anderen te voeren.

In 2008, in mijn 5 mei-lezing *De bedoeling van bevrijding*, heb ik dat eigenlijk ook gezegd. Vrijheid kan niet zonder verantwoordelijkheid. Vrijheid is uiteindelijk bedoeld om het grotere belang van menselijke waardigheid te dienen. En die menselijke waardigheid slaat terug op wie wij zijn en wij zijn in wezen met elkaar verbonden mensen. Niemand kan het alleen. Dat blijkt ook weer bij het omgaan met de coronapandemie.

Kwetsbaarheid is van ons samen en de opdracht om daar voorbij te komen vraagt om solidariteit, om onderlinge verbondenheid en de vraag dringt zich dan wel op: kunnen wij dat nog? Hebben we nog het vermogen om die solidariteit en die onderlinge verbinding op te brengen in een tijd waarin we via *social media* zien dat verdeeldheid en polarisatie soms belangrijker lijken te zijn dan het vermogen om te zeggen: wat is nu eigenlijk dat wat we samen moeten doen?

Herdenken en vieren, het vieren van vrijheid, het herdenken van onvrijheid en de slachtoffers, de vele indringende verhalen van de slachtoffers, geeft aan dat we dat niet moeten vergeten en dat we het er voortdurend over moeten blijven hebben. Over wat van ons afgenomen werd. En over hoe kostbaar en kwetsbaar dat is. En dat we dus heel goed moeten opletten op wat er in onze samenleving aan de gang is. Dus herdenken is steeds meer - het is altijd al zo geweest, maar het wordt steeds meer - nadenken. Elkaar bevragen op de moeilijke vragen die daar ook mee verbonden zijn.

Dus je verbonden voelen met vrijheid, met de waarde waar dat voor staat, vraagt toch een soort van verbondenheid ook tussen het Nationaal Comité en de lokale comités. Om gesprekken te voeren, om dingen op de agenda te zetten. Om de geschiedenissen te blijven vertellen, maar ook naar de toekomst te kijken.

Die thematiek wordt ook gezocht in het komende jaarthema: *vrijheid in verbondenheid*. Wij zijn echt heel erg trots en blij, dat een van de beste denkers rond dat vrijheidsbegrip, professor Annelien de Dijn, de jaarthematekst gaat schrijven. Ze heeft een prachtig boek geschreven over de geschiedenis van dat vrijheidsbegrip, ik raad echt aan om het allemaal er eens bij te pakken en erin te lezen. Het denken over vrijheid is namelijk al zo'n 2500 jaar aan de gang en je mag nooit uitsluiten dat je daardoor geïnspireerd kunt raken. Dat je door dat denken weer iets kunt leren en dat je daar zelf ook iets aan kunt bijdragen vanuit jouw comité. De jaarthematekst is binnenkort beschikbaar op de website van het comité. Om hem te lezen, om hem te bespreken en om hem te bediscussiëren. Want jullie hebben als lokale comités, net als wij, voortdurend nieuwe inspiratie nodig om ons werk te doen. Dus vrijheid in verbondenheid, Annelien de Dijn, jaarthematekst 2022.

Dit bekend te maken was, beste collega's in het herdenken en vieren vak, mijn belangrijkste opdracht van vanmiddag. Ik hoop echt dat we de komende jaren vanuit ons comité met die van jullie nauw kunnen samenwerken. In verbondenheid. Want dat thema vrijheid en verbondenheid, dat heeft u al begrepen, dat geldt ook voor ons.

Dank u wel